

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksesta esitetty laki ja muut lakimuutokset ovat pääsääntöisesti tarpeellisia. Poikkeuksena tilauskoulutukseen esitetyt muutokset, joiden vaikutuksia ei ole pohdittu riittävän syvällisesti.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

-

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

-

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

-

Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Hallitus on päättänyt supistaa ammatilliseen koulutukseen kohdistuvaa määrärahaa 100 miljoonalla eurolla. Tämä on noin 5 % ammatillisen koulutuksen määrärahan kokonaisuudesta, ja se kohdistuu pääsääntöisesti aikuiskoulutuksen toteuttamiseen. Haasteellisen talouden aikana on ymmärrettävää, että kaikkia budjetin kohtia pitää tutkia, ja mikään ei ole turvassa.

Elinkeinoelämämme on kuitenkin jo pitkään kärsinyt työvoimapulasta, joka näyttää taas pahenevan, kun talouden tila paranee. Tätä taustaa vasten on hämmentävää, että samassa yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriö esittää muutosta ammatillisen koulutuksen Suomessa järjestettävän tilauskoulutuksen järjestämiseen ulkomaisille opiskelijoille. Tämä ei tue työntekijämäärän kasvattamista työmarkkinoiden tarpeita vastaavaksi.

Jos ministeriön esitys menee sellaisenaan läpi, se tarkoittaa ulkomaalaisille suunnatun maksullisena palveluna toteutettavan tutkintokoulutuksen loppumista. On epärealistista ajatella, että yritys, hyvinvointialue tai muu taho tilaisi ja maksaisi ammatillisen koulutuksen kokonaisuudelle ryhmälle ulkomaalaisia opiskelijoita. Yleensä työnantaja haluaa tutustua opiskelijaan esimerkiksi työssäoppimisjaksojen aikana, ennen kuin tekee päätöksen työllistamisestä. Vaikka hoitajapula on suuri, myös hyvinvointialueet haluavat varmistaa ammatillisen osaamisen ja suomen kielen tason ennen palkkausta. Ammatillinen koulutus toimii tämän ns. työhön johtavan prosessin keskeisenä osana.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädännön tulisi tältä osin seurata ammattikorkeakoulujen lainsäädäntöä, joka mahdollistaa opiskelijamaksujen perimisen suoraan opiskelijalta. Näiden maksujen epäkohtina ovat olleet maksujen alarajan määrittely liian alhaiseksi ja se, että ammattikorkeakoulut ovat voineet antaa opiskelijoille stipendejä, joita meidän koulutusjärjestelmämme rahoitusmallit eivät yleisesti tunnista. Näin koulutus tulee suomalaisen yhteiskunnan maksettavaksi, mikä ei liene ole tarkoitus. Tämä virhe on helppo korjata ammatillisen koulutuksen osalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjauskirjeessään vuonna 2023 todennut, että maksujen pitää olla realistisia ja niiden tulee kattaa kaikki kustannukset. Tämä on varmasti oikea tapa lähestyä maksuja.

Nykyisessä valtiosuusjärjestelmässä on heikkous, joka mahdollistaa ulkomaalaisten opiskelijoiden ottamisen, mikäli he pystyvät suorittamaan tutkinnon tutkintokielellä. Tavallisimmin tutkintokieli on suomen tai ruotsin kieli, mutta joissakin tapauksissa vaikkapa englanti. Ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutusta ei olisi syytä mahdollistaa valtiosuudella toteutettavaksi, vaan rajata valtiosuus kohdistumaan Suomen kansalaisiin tai jo ennen koulutuksen alkua pysyvällä oleskeluluvalla Suomessa asuviin henkilöihin. Tämä korjaus olisi mahdollista tehdä muuttamalla pykälää, joka koskee koulutukseen valittavia opiskelijoita. Tällä tavalla voitaisiin myös estää agenteja käyttämästä valtiosuutta liiketoimintansa kilpailukeinona.

Agenttien toiminnan osalta laissa on aivan oikein tartuttu toiminnan eettisyyteen ja opiskelijoiden aseman turvaamiseen. Suomalaiset agentit varmasti allekirjoittavat nämä pyrkimykset ja ovat niitä mielellään yhdessä oppilaitosten kanssa toteuttamassa. Se, miten ulkomaiset agentit toimivat, ei ole meidän käsissämme, eikä suomalaisen lainsäädännön ulottuvissa.

Toivon, että hallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö vielä pohtisivat pykälän 33 muotoilua, koska esitetty järjestämistapa ei tue työelämän työvoiman tarvetta eikä ammatillisten oppilaitosten rahoitus pohjan laajentamista. Sillä ei myöskään voida vaikuttaa agenttien toimintaan, kun kyse on ulkomailla toimivista agenteista. Agenttien toimintaa ei voida myöskään pitää yksinomaan negatiivisena asiana, vaan niillä on merkittävä rooli oppilaitosten ja opiskelijoiden kohtaannossa, jonka lakiesityskin tunnistaa.

Kunnioittaen

LEENA KAIVOLA

Leena Kaivola

Kaivola Consulting Oy

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

-

Asetusluonnokset

-

Muut kommentit

-

Kaivola Leena
Kaivola Consulting Oy